

Potrzeba udziału obywateli w tworzeniu, realizacji i doskonaleniu polityki społecznej

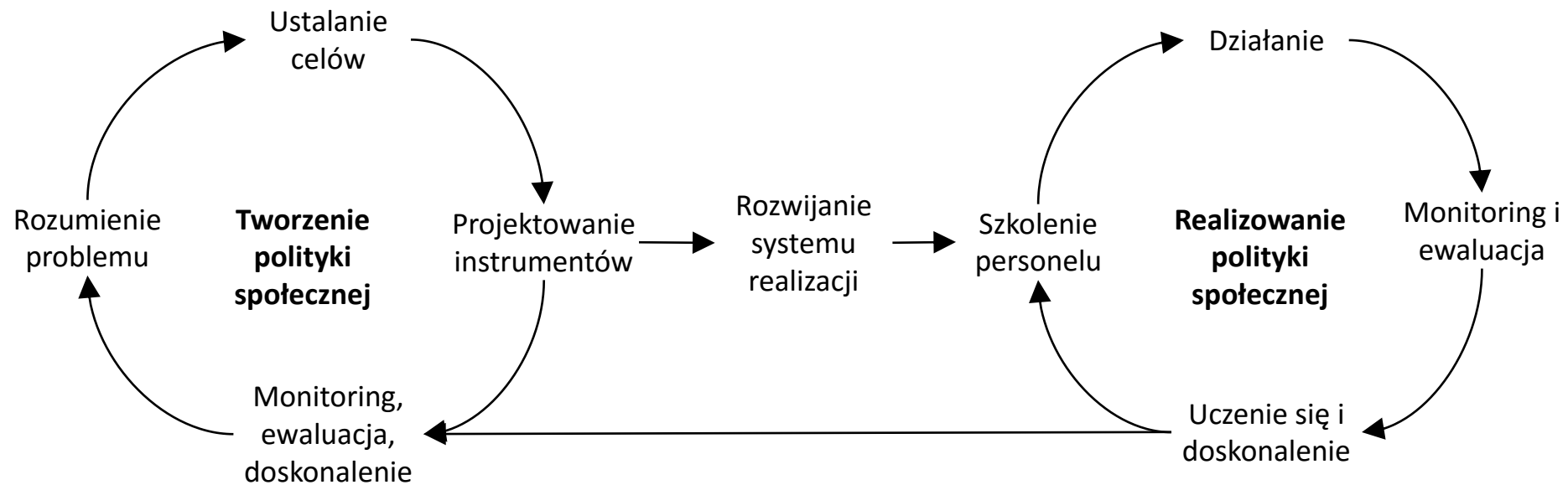
Ryszard Szarfenberg

EAPN Polska

Konferencja „Partycypacja obywatelska w tworzeniu usług społecznych”
Warszawa, 15 stycznia 2016

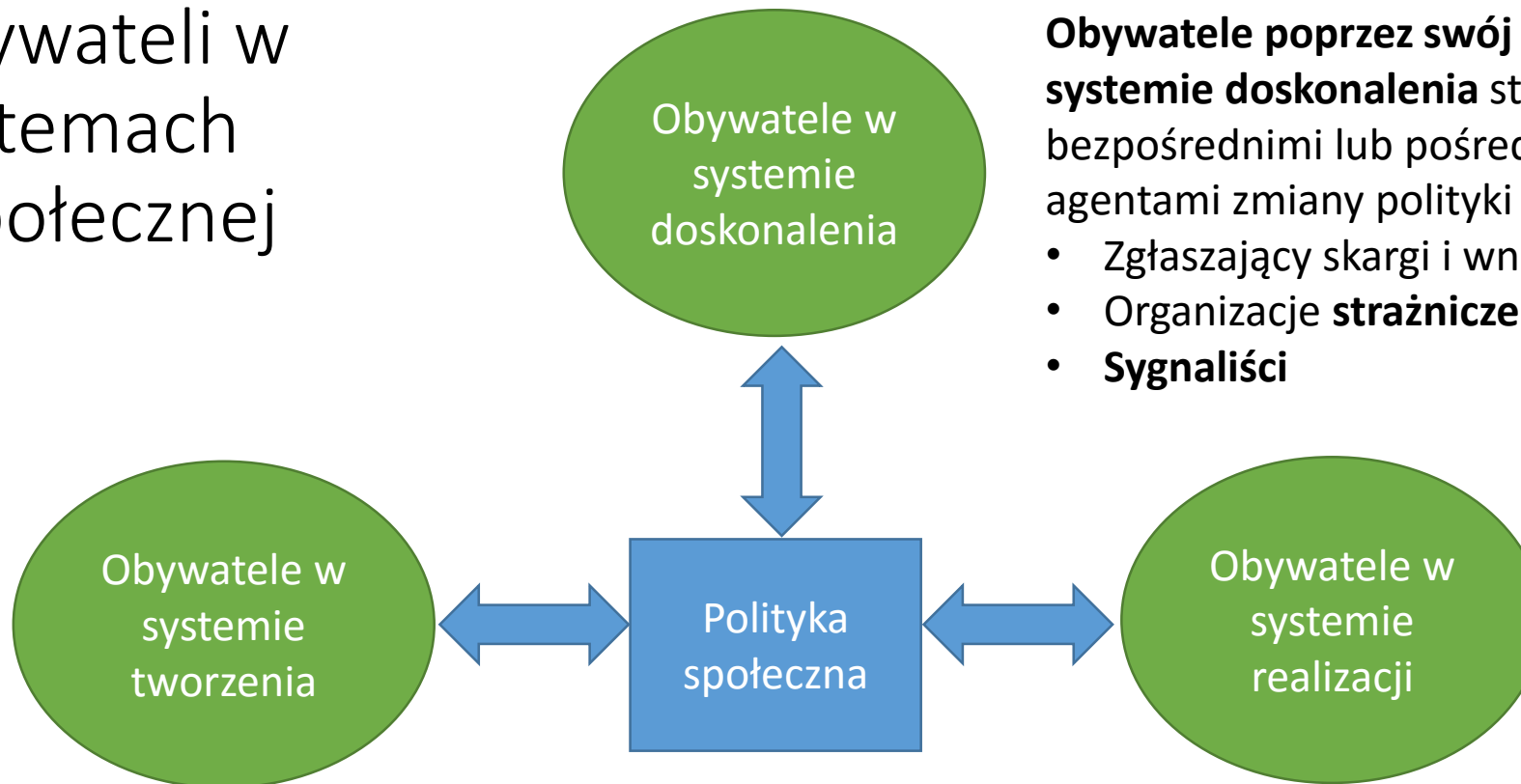
Udział w czym? Polityka społeczna – tworzenie, realizowanie, doskonalenie

*Udział kogo w rozumieniu problemu,
w ustalaniu celów, w projektowaniu
instrumentów, w doskonaleniu?*

*Udział kogo w rozwianiu, w
szkoleniu, w działaniu, w
uczeniu się i doskonaleniu?*

Udział obywateli w trzech systemach polityki społecznej

Obywatele poprzez swój udział w systemie doskonalenia stają się bezpośrednimi lub pośrednimi agentami zmiany polityki

- Zgłaszający skargi i wnioski
- Organizacje **strażnicze**
- **Sygnaliści**

Obywatele poprzez swój udział w systemie tworzenia stają się bezpośrednimi lub pośrednimi twórcami polityki jako

- **Politycy** w partiach politycznych
- **Aktywiści i lobbyści** w organizacjach niepolitycznych
- **Ekspertsi** akademicy i z think tanków
- **Wyborcy**

Obywatele poprzez swój udział w systemie realizacji stają się bezpośrednimi lub pośrednimi realizatorami polityki jako

- **Politycy i urzędnicy** w administracji publicznej
- **Zarządzający** organizacjami realizującymi
- **Profesjoniści** (służby społeczne)
- **Wspomagani** przez służby społeczne

Podwójna rola obywateli w systemie realizacji – poziom mikro

1. Wsparcie, pomoc, opieka to **relacja między obywatelami:** pomagającym i wspomaganym, opiekującym się i podopiecznym
  2. Relacja pomocowa ma charakter **interakcji międzyludzkiej**, dlatego z definicji nie jest jednostronna i jednokierunkowa
  3. W relacji pomocowej zaangażowanych jest **wielu ludzi:** wielu pomaga wielu
- Z tych przesłanek wynika, że **realizatorami polityki społecznej w sensie obywateli, którzy uczestniczą w systemie realizacji są jednocześnie wspomagający i wspomagani**

Udział obywateli poprzez organizacje pozarządowe

- Obywatele mogą brać udział w tworzeniu i/lub realizowaniu polityki społecznej indywidualnie lub **zbiorowo**
- W przypadku udziału zbiorowego mogą tworzyć **organizacje** (w tym organizacje organizacji) i działać poprzez nie
- **Organizacje pozarządowe** mają na celu dobro publiczne jak organizacje państwowe, są jednak niezależne od państwa
  - Organizacje pozarządowe biorą **udział w systemie tworzenia** polityki społecznej, chcąc wpłynąć na rozumienie problemu, cele i instrumenty polityki społecznej
  - Organizacje pozarządowe biorą **udział w systemie realizacji** polityki, chcąc wpłynąć na organizację, personel, działania
  - Organizacje pozarządowe biorą **udział w systemie doskonalenia** polityki, chcąc świadomie i refleksyjnie wpływać na system tworzenia, realizacji i doskonalenia

Problem alienacji obywateli w stosunku do polityki społecznej

1. Obywatele (organizacje) wyalienowani w stosunku do
    - systemu tworzenia polityki społecznej
    - systemu realizacji polityki społecznej
    - systemu doskonalenia polityki społecznej
  2. Obywatele (organizacje) w systemie realizacji wyalienowani w stosunku do systemu tworzenia i doskonalenia
  3. Obywatele (organizacje) w systemie tworzenia polityki wyalienowani w stosunku do systemu realizacji i doskonalenia
  4. Obywatele (organizacje) w systemie doskonalenia polityki wyalienowani w stosunku do systemu tworzenia i realizacji
- Skutki alienacji obywateli i ich organizacji w tych czterech wymiarach:
alienacja polityki społecznej

Pięć wymiarów alienacji polityki społecznej – perspektywa (współ)twórców

- **Bezsilność**

1. Strategiczna – poczucie braku wpływu na sposób rozumienia problemów i cele polityki społecznej
2. Taktyczna – poczucie braku wpływu na instrumenty polityki społecznej
3. Operacyjna – poczucie braku wpływu na to, jak polityka jest tworzona

- **Bezsensowność**

4. Społeczna – poczucie, że polityka społeczna nie przyczynia się do realizacji ważnych celów społecznych
5. Klientka – poczucie, że polityka społeczna nie przyczynia się do realizacji celów pracy z klientem

Na podstawie koncepcji Larsa Tummersa
sformułowanej dla profesjonalistów polityki
społecznej, *Policy Alienation and the Power of
Professionals: Confronting New Policies*, 2013

Pięć wymiarów alienacji polityki społecznej – perspektywa profesjonalistów

- **Bezsilność**

1. Strategiczna – poczucie braku wpływu na prawo (treść) polityki społecznej
2. Taktyczna – poczucie braku wpływu na to, jak polityka społeczna jest realizowana przez organizację
3. Operacyjna – poczucie braku wpływu na sposób pracy z klientami

- **Bezsensowność**

4. Społeczna – poczucie, że polityka społeczna nie przyczynia się do realizacji ważnych celów społecznych
5. Klientka – poczucie, że polityka społeczna nie przyczynia się do realizacji celów w pracy z klientem

Pięć wymiarów alienacji polityki społecznej – perspektywa wspomaganych

- **Bezsilność**

1. Strategiczna – poczucie braku wpływu na prawo (treść) polityki społecznej
2. Taktyczna – poczucie braku wpływu na to, jak polityka społeczna jest realizowana przez organizację
3. Operacyjna – poczucie braku wpływu na sposób pracy i współpracy profesjonalistów w odniesieniu do problemów i potrzeb wspomaganych

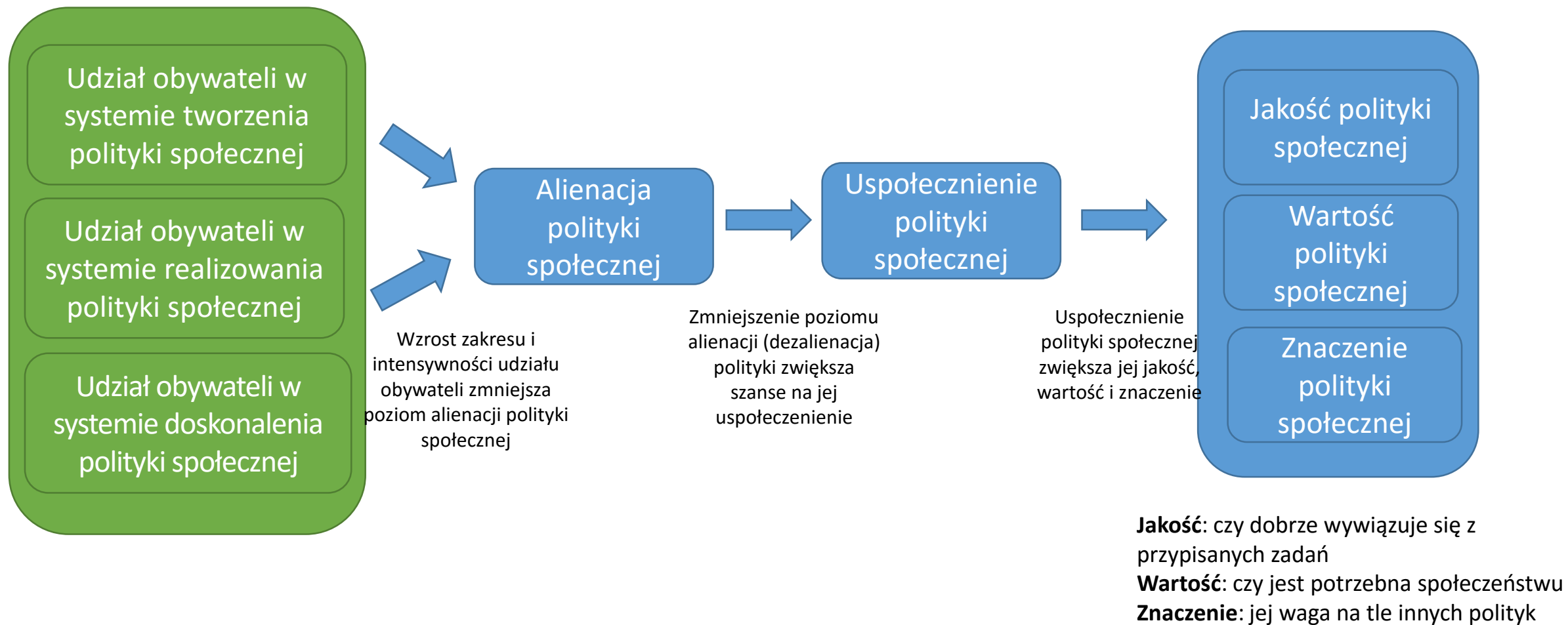
- **Bezsensowność**

4. Społeczna – poczucie, że polityka społeczna nie ma związku z życiem i działaniami wspomaganych
5. Kliencka – poczucie, że polityka społeczna nie przyczynia się do rozwiązywania problemów i zaspokajania potrzeb wspomaganych

Alienacja polityki społecznej ma negatywne konsekwencje

- Wyalienowana polityka społeczna jest **niesprawna**, czyli jest
  - Nietrafna – cele nie odpowiadają potrzebom, instrumenty nie odpowiadają celom
  - Nieefektywna – koszty są niewspółmierne do efektów
  - Nieskuteczna – zamierzone skutki nie są osiągnane
  - Nieużyteczna – efekty nie zaspokajają potrzeb, nie rozwiązują problemów
  - Nietrwała – efekty pozytywne szybko zanikają, problemy powracają
- Niesprawność polityki społecznej ma **negatywne konsekwencje**
  - Obywatele osiągający mniej niż by mogli i cierpiący bardziej niż to konieczne
  - Obywatele są niechętni zmianom
  - Obywatele są niezadowoleni z siebie i z systemu
  - Obywatele są zniechęceni do działania i współdziałania

Model udziału obywateli w polityce społecznej i jego wpływu na jej jakość, wartość i znaczenie

Program dezalienacji (uspołecznienia) polityki społecznej

- **Dezalienacja w systemie idei** – podważanie uzasadnień dla elitaryzmu, technokratyzmu i innych idei, które uzasadniają wykluczenie zwykłych obywateli i ich organizacji z udziału w polityce społecznej
- **Dezalienacja w systemie instytucji** – proponowanie zmian w instytucjach (reguły gry) tak, aby wszyscy obywatele mieli równe szanse na udział w polityce społecznej
  - Demokracji władzy
  - Zwiększania i upowszechniania wiedzy
  - Zmniejszania nierówności ekonomicznych
- **Dezalienacja w praktyce** – otwartość na udział obywateli, przygotowanie obywateli do udziału, wspieranie obywateli w udziale, uznawanie skutków ich udziału